

MONIMUOTOISET OPPIMISYMPÄRISTÖT LÄHIHOITAJAOPISKELIJAN TUKENA MATKALLA AMMATTILAISEKSI

Merja Paukkala
Kehittämishankeraportti

Syyskuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Paukkala, Merja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 41	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen ☐ saakka	
Työn nimi MONIMUOTOISET OPPIMISYMPÄRISTÖT LÄHIHOITAJAOPISKELIJAN TUKENA MATKALLA AMMATILAISEKSI		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Nurminen, Ritva		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää, kuinka sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon opiskelijat ja opettajat kokevat opiskelun ja opettamisen monimuotoisesti erilaisissa oppimisympäristöissä. Tarkoitus oli pureutua erityisesti aikuisten opiskeluun ja oppimiseen ja etsiä menetelmiä, jotka tukisivat monipuolisesti oppimista. Pohdinnan valokeilaan nostettiin työelämän tarpeet ja ongelmaperustaisen oppimisen toteuttamismahdollisuudet lähihoitajien koulutuksessa.</p> <p>Selvityksen pohjaksi tehtiin kysely opiskelijoille ja opettajille. Kyselyn tulokset tukivat käsitystä työelämän merkityksestä oppimiselle. Myös vuorovaikutuksen ja ryhmän merkitys korostui. Tämä tulos puolestaan antoi vahvistusta ajatukselle, että ongelmaperustaisen oppimisen menetelmiä olisi hyödyllistä toteuttaa lähihoitajien koulutuksessa. Lähi- ja etäjaksojen vuorottelu, ryhmän vertaistuki ja ryhmässä työskentely ja toisaalta itsenäinen tiedonhankinta voisivat vahvistaa monipuolisesti sekä oppimista että työelämässä tarvittavia taitoja.</p> <p>Kehittämishankkeen myötä vahvistui käsitys, että tulevaisuuden ammattilainen on henkilö, joka hallitsee perustyönsä, mutta pystyy sen lisäksi ottamaan vastaan tietoa kriittisesti, hankkimaan sitä tietoverkkojen kautta, toimimaan oma-aloitteisesti ja itsenäisesti sekä työskentelemään yhteistyössä monenlaisten henkilöiden ja ammattiryhmien kanssa. Kehittämishankkeen kautta tuli myös selkeästi esille, että aikuiskoulutuksessa tullaan tulevaisuudessa yhä enemmän ottamaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset työkokemukset ja aikaisemmat opintosuoritukset. Sen myötä opiskelu siirtyy oppilaitosten luokkahuoneista entistä enemmän työpaikoille.</p>		
Avainsanat (asiasanat) monimuoto-opetus, monimuotoiset oppimisympäristöt, opintojen henkilökohtaistaminen, työssä oppiminen, ongelmaperustainen oppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) Paukkala, Merja	Type of Publication Development project report	
	Pages 41	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	
Title MULTIFORM LEARNING ENVIROMENTS AS A SUPPORT FOR PRACTICAL NURSE STUDENTS ON THEIR WAY TO BECOME PROFESSIONALS		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Vocational Teacher Education College		
Tutor(s) Nurminen, Ritva		
Assigned by		
Abstract <p>This development project was designed to determine how students and teachers of basic studies in Health Care and Social Services experience studying and teaching in various different forms of learning environments. The intention was to examine particularly adult education and to find methods that would support learning. The needs of working life and feasibility of Problem Based Learning (PBL) in practical nurse education were put in the spotlight.</p> <p>The study was based on questionnaires to students and teachers. Results of the survey supported the idea of the important role of workplace learning. Also, the importance of interaction and learning in a group was emphasized. This result confirmed the idea that Problem Based Learning methods would be useful to put into practice in practical nurse education. Rotation of group and distance learning periods, peer support and teamwork, and on the other hand independent acquisition of information could promote learning as well as strengthen skills needed in working life.</p> <p>The development project backed up the conception, that in the future a professional is a person who not only masters the basic work, but is also able to be critical of received information, acquire it through computer networks, act spontaneously and autonomously, and work in collaboration with a broad range of individuals and professional groups.</p> <p>Through the development project it was also clearly pointed out that in future adult education will increasingly take into account students' individual work experience and previously completed courses. As a result, the studies will shift from school classrooms more and more to workplaces.</p>		
Keywords multiform education, multiform learning enviroments, studies personalization, on-the-job learning, Problem Based Learning (PBL)		
Miscellaneous		

Sisällys

1.Kehittämishankkeen lähtökohdat.....	3
1.1.Taustaa.....	3
1.2.Aiheen valinta.....	4
1.3.Tavoitteet.....	6
1.4.Oppimiskäsitys.....	6
1.5.Aikuisten oppiminen ja aikuiskoulutus.....	6
1.6.Näyttötutkintojen kehittämishaasteet.....	9
2.Keskeiset käsitteet.....	11
2.1.Monimuoto-opetus.....	11
2.2.Monimuotoiset oppimisympäristöt.....	13
2.3.Opintojen henkilökohtaistaminen.....	13
2.4.Työssäoppiminen.....	15
2.5.Ongelmaperustainen oppiminen (Problem-Based Learning, PBL).....	16
3.Alan opiskelijoille ja opettajille tehty kysely.....	19
3.1.Kyselyn tarkoitus.....	19
3.2.Kysely opiskelijoille ja vastaukset (18 kpl).....	19
3.3.Kysely opettajille ja vastaukset (4 kpl).....	23
4.Monimuotoisten oppimisympäristöjen merkityksen pohdintaa.....	27
4.1.Hyödyt ja haitat.....	27
4.2.Olisiko PBL:stä apua kasvun tukemisen ja ohjauksen opinnoissa?.....	28
4.3.Opiskelu verkossa.....	30
4.4.Työelämä – merkittävin tulevaisuuden oppimisympäristö?.....	30
5.Suunnitelma monimuoto-opiskelun toteuttamiseksi.....	33
5.1.PBL yhdistämässä lähi- ja etäjaksoja.....	33
5.2.Työpaikalla oppiminen.....	34

6.Menetelmän hyödyt ja haasteet.....	36
6.1.Opiskelijalle.....	36
6.2.Opettajalle.....	37
6.3.Työelämälle.....	38
7.Yhteenveto.....	39
7.1.Menetelmä pedagogisena vaihtoehtona.....	39
7.2.Arviointia	39
LÄHTEET.....	42

1. Kehittämishankkeen lähtökohdat

1.1. Taustaa

Viime vuosikymmenten aikana tapahtunut kiivastahtinen muutosvauhti suomalaisessa yhteiskunnassa on asettanut haasteita myös koulutuksen kehittämiseksi. Erityisesti aikuisten koulutuksessa on havahduttu huomaamaan, että oppimisympäristöjen on muututtava aikaisempaa joustavammiksi ja monipuolisemmiksi. Ammatillisessa koulutuksessa on ymmärretty, että työelämän tarpeiden huomioon ottaminen on entistäkin välttämättömämpää. Ammateissa vaadittavat tietopohjat ja käyttötiedot vanhenevat nopeasti, moni joutuu päivittämään ammattiinsa liittyviä tietoja ja taitoja, ja moni joutuu myös kouluttautumaan uuteen ammattiin (Paakkola 1991, 8.) Uusien tarpeiden seurauksena on aikuisten ammatillisessa koulutuksessa tiivistetty yhteistyötä työelämän kanssa, luotu näyttötutkintojärjestelmä, suunniteltu oppimisympäristöjä monimuotoisiksi, siirretty opiskelun painopistettä opettajajohtoisesta opetuksesta oppijälähtöiseen itseohjautuvaan suuntaan ja tarjottu opiskelijoille mahdollisuus suorittaa tutkintoja kullekin laaditun henkilökohtaisen suunnitelman mukaan.

Opetushallitus on vuosille 2008–2011 laatimassaan toiminta- ja taloussuunnitelmassa määritellyt ammatillisen peruskoulutuksen kehittämistä: ”Ammatillisessa peruskoulutuksessa tavoitteena on jatkuva alakohtainen kehittäminen, osaamistarpeiden ennakointi sekä tutkintojen ja perusteiden kehittäminen siten, että ne vastaavat muuttuneisiin koulutuspoliittisiin linjauksiin, työelämän tarpeisiin ja rakenteellisiin muutoksiin koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten toimintaympäristössä. Ohjauksessa ja kentän kehittämisen tuessa painotetaan koulutuksen järjestämisen verkottumista, työelämäyhteistyötä sekä opintojen henkilökohtaistamista, jonka tavoitteena on kaikkien opiskelijoiden tarpeista lähtevä ja erilaisia ohjaus- ja

opetusmenetelmiä hyödyntävä koulutuksen toteutus.” (Opetushallitus 31.10.2006, 3-4.)

Koska aikuisten opiskelu tapahtuu usein oman työn ohella, ei perinteiseen ryhmä- ja kontaktiopetukseen ole samanlaisia mahdollisuuksia kuin säännöllisessä päiväopiskelussa. Monimuoto-opetus mahdollistaa opiskelun joustavuuden. Opiskelija voi irrottautua aika- ja paikkasidonaisuudesta ja pystyy säätelemään ajankäyttöään perinteistä opiskelutapaansa paremmin. Se ei poista kuitenkaan opiskelijoiden keskinäisen vuorovaikutuksen etuja, koska lähijaksoilla ja verkkoyhteyksien kautta opiskelijat voivat tukea toisiaan oppimisen edistymisessä ja tiedon muokkaamisessa. (Suortamo & Valli 1993, 30.)

1.2. Aiheen valinta

Aiheen valinta kehittämishankkeeni kohteeksi nousi henkilökohtaisista kokemuksistani. Olen itse kokenut päivätyön ohella tapahtuvan oman opiskeluni mielekkäänä ja joustavana. Opetusharjoitteluni aikana aloin pohtia monimuoto-opetusta lähihoitajakoulutuksessa. Opettamani aikuisryhmän opiskelu oli periaatteessa monimuoto-opiskelua, mutta käytännössä opetus tapahtui lähes kokonaan perinteisesti luokkaympäristössä iltaisin opiskelijoiden työpäivän jälkeen. Aloin pohtia, voisiko opiskelun toteuttaa toisinkin ja saavuttaa kuitenkin tarvittavat tiedot ja taidot lähihoitajan ammattiin.

Rajasin kehittämishankkeen koskemaan Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon eli lähihoitajakoulutuksen Kasvun tukemisen ja ohjauksen kokonaisuutta, koska kohtasin tämän aihepiirin opiskelijoita oman opetusharjoitteluni aikana. Lisäksi arvelen kokonaisuuden sisältöjen soveltuvan toteutettaviksi monimuotoisilla opetusmenetelmillä.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, Lähihoitaja

(Opetushallitus 2001)

Yhteensä	120 ov
Yhteiset opinnot	20 ov
Ammatilliset opinnot:	
Kasvun tukeminen ja ohjaus	16 ov (sisältää työssäoppimista 5 ov)
Hoito ja huolenpito	22 ov (sisältää työssäoppimista 5 ov)
Kuntoutumisen tukeminen	12 ov (sisältää työssäoppimista 5 ov)
Koulutusohjelmittain eriytyvät ammatilliset opinnot	40 ov (sisältää työssäoppimista väh. 14 ov)
Vapaasti valittavat opinnot	10 ov

Etelä-Savon ammattiopistossa (*jatkossa Esedu*) sosiaali- ja terveysalan perustutkinto suoritetaan näyttötutkintona noudattamalla OPH:n määräysten mukaisia henkilökohtaistamisen periaatteita. Lähihoitajan koulutuksessa tutkinto suoritetaan yleensä valmistavan koulutuksen yhteydessä. Yksilölliset ja yhteisölliset opetusjärjestelyt pyritään laatimaan monipuolisiksi ja vahvistamaan persoonallisuuden kehittymistä ja opiskelijan itsetuntoa. (Esedu, Opetussuunnitelma 2007)

Esedun sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa on jo otettu huomioon monimuotoiset opiskelutavat, joiden tavoitteena on vahvistaa oppimista, persoonallisuuden kehittymistä ja opiskelijan itsetuntoa.

1.3. Tavoitteet

- 1) Kartoittaa opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia ja ajatuksia monimuoto-opiskelusta
- 2) Pohtia aikuisten opiskelua työelämän tarpeiden näkökulmasta
- 3) Selvittää ongelmaperustaisen oppimisen mahdollisuuksia aikuisten monimuoto-opinnoissa
- 4) Laatia malli monimuoto-opetuksen käytänteiksi omaan ja mahdollisesti oppilaitoksen käyttöön

1.4. Oppimiskäsitys

Suunnitellun mallin taustalla on konstruktivistinen näkemys oppimisesta, jossa oppija rakentaa tietoa uudelleen aikaisempien omien tietojensa, käsitystensä ja kokemustensa pohjalta ja jossa oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta (Rauste - von Wright, 1994). Sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli oppimisessa, jolloin prosessissa korostuvat myös sosio-konstruktivistiset elementit. Sosiokonstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppimisessa on keskeistä oppimisen konstruointi eli rakentaminen vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppiminen on laaja-alainen prosessi, johon kuuluvat mm. itseohjautuvuus, sisäinen ja ulkoinen reflektio, yhteistyö, identiteetin kehitys ja arvopäämäärien hahmottaminen. Tämä oppimiskäsitys antaa opettajalle mahdollisuuden edistää opiskelijan mielekästä oppimista ja auttaa sisäisen motivaation syntyisessä. (Kauppila 2007, 48.)

1.5. Aikuisten oppiminen ja aikuiskoulutus

län myötä oppiminen perustuu yhä enemmän aikaisemman osaamisen ja tietämyksen hyväksikäyttöön. Aikuinen ei myöskään ota tietoa vastaan passiivisesti vaan pystyy suhtautumaan tietoon kriittisesti. Elämäkokemus luo pohjan oppimiselle. (Kuopion yliopisto, avoimen yliopiston nettisivut.)

Tämän käsityksen pohjalta tuntuisi hyödylliseltä soveltaa aikuisten opiskelussa konstruktivistista tiedonkäsitystä, jossa uutta tietoa hankitaan hyödyntämällä aikaisempia tietoja, taitoja ja kokemuksia.

Myös Anita Malinen on väitöstudkimuksessaan vuonna 2000 painottanut oppijan elämäkokemuksia. Hänen mielestään on tärkeää, että syntyy epäily, ”särö”, elämäkokemuksen ja merkittävän oppimiskokemuksen yhteentörmäyksessä. Tällöin aikuisessa herää tarve todelliseen oppimiseen, jolloin hänen tapansa ajatella ja toimia muuttuu. Tämä edellyttää myös opettajalta kykyä olla läsnä opetustilanteessa sekä oman alansa asiantuntijana että ihmisenä. Opettajan tulee kyetä liittämään opettamansa asia oppijan elämään ja elämäkokemukseen ja tavoittamaan opiskelijan ajatusmaailma. (Malinen, 2000.) Aikuisena opiskeleminen antaa välineitä ihmisen itsensä toteuttamiseen, lisää tietoa ja taitoja sekä tukee itsetunnon ja ammatti-identiteetin kehittymistä. Tämän lisäksi se palvelee merkittävästi myös työelämää ja työyhteisön toimivuutta. Koulutuksen myötä lisääntyy halu oppia ja kehittää itseään, mikä on myös nykypäivän työelämän edellyttämä perusvalmius. (Mäkinen 2006, 72.)

Euroopan Unionin (EU) Elinikäisen oppimisen toimintaohjelmassa vuosille 2007-2013 pyritään edistämään aikuiskoulutusta ja osaamistasoa nostamalla parantaa kansalaisten ammatillisia mahdollisuuksia. Sitä kautta pyritään ehkäisemään köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä. Komissio kannustaa jäsenvaltioitaan moninkertaistamaan aikuisille tarjottavat koulutusmahdollisuudet ja asettamaan ne kaikkien saataville. (Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 2006/1720/EY.) Vuonna 2006 perustettu Pohjoismainen aikuisten oppimisen verkosto (NVL) perusti aivoriihen, jonka tarkoituksena oli luoda taustaa keskustelulle tulevaisuuden osaamisesta elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Ryhmä hahmotteli tulevaisuudenkuvia, joiden uskoi vaikuttavan pohjoismaisissa yhteiskunnissa seuraavien 5-10 vuoden aikana.

Ryhmän käsityksen mukaan tulevaisuudessa nousee entistä enemmän etualalle lisääntyvä yksilökeskeisyys ja yksilön henkilökohtainen kehitys.

Osaamisen tärkeitä osa-alueita ovat kyky käyttää luku-, kirjoitus- ja laskutaitoa vuorovaikutustilanteissa, viestiä ja olla vuorovaikutuksessa heterogeenisissä ryhmissä sekä taito käyttää tietotekniikkaa ja muita välineitä. Lisäksi tärkeitä ominaisuuksia ovat innovatiivisuus, luovuus ja tarmokkuus.

Oppiminen ei voi tapahtua pelkästään koulumuotoisesti, ja uusien oppimisympäristöjen tarve lisääntyy. Yksilön osaamisen tarkistamiseen ja jatkuvaan uudistamiseen tähtääviä opitun tunnustamisjärjestelmiä on kehitettävä ja otettava käyttöön niin laajasti, että ne tulevat tutuiksi kaikilla yhteiskunnan ja elinkeinoelämän alueilla. Tämä asettaa haasteita aikuiskoulutusjärjestelmälle, jonka on tarjottava yhä enemmän yksilöllistettyä oppimista. Se edellyttää muutoksia sekä opetuksen sisältöön että opetus- ja oppimismenetelmiin. Yksilöllä tulee olemaan entistä enemmän vastuu osaamisensa kehittamisestä ja arvioinnista. Tähän vastuunottoon työpaikkojen on taattava mahdollisuudet. (NVL:n raportti 2007.)

Lähitulevaisuuden suuret yhteiskunnan ja työelämän muutokset tuovat paineita ja vaatimuksia myös aikuiskoulutuksen kehittämiseen. Muun muassa suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle, työvoimapula, työuran pidentyminen, lyhyiden ja vaihtuvien työsuhteiden kasvu, useat ammatinvaihdot työuran aikana ja työnteon lisääntyminen eläkeiän jälkeen lisäävät tarvetta tarjota ja kehittää ammatillista koulutusta. (Savola 2008, 3.)

Suunnitteilla on ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, joka kattaa ammatillisen aikuiskoulutuksen, työvoimapolitiittisen koulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen sekä oppisopimuskoulutuksen laajentamisen korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen. Tavoitteena on vastata työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin. Työelämässä ja työn ohella tapahtuvaa kouluttautumista lisätään ja pyritään varmistamaan työvoiman saatavuutta. Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmien tulee vastata joustavasti työelämän tarpeisiin. Siihen liittyen aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen käytäntöjä tullaan kehittämään. (Savola 2008, 3.)

Niin Opetusministeriön suunnittelutyöryhmä kuin Pohjoismaisen oppimisen verkoston (NVL) työryhmä korostavat yksilöllisten oppimispolkujen kehittämistä, työn ohella ja työelämässä opiskelua sekä tietoverkkojen ja verkko-opetuksen käyttämistä oppimisen välineenä. (Aikuiskoulutusneuvoston julkaisu, 2008 ja Pohjoismaisen aikuisten oppimisen verkoston raportti, 2006.) Nämä visiot ja suunnitelmat tukevat myös kehityshankkeeni kautta nousutta käsitystä työelämästä keskeisenä oppimisympäristönä, oppijan aikaisempien opintojen ja työkokemuksen huomioon ottamista oppimispolkujen luomisessa ja verkko-opetuksen yleistymistä myös toisen asteen koulutuksessa.

1.6. Näyttötutkintojen kehittämishaasteet

Kehittämishankkeessa tarkastellaan aikuisten opiskelua, jossa päämääränä on valmistua ammattiin näyttötutkinnon kautta.

Näyttötutkinnot antavat aikuisille mahdollisuuden osoittaa ammatillista osaamistaan. Näyttötutkintojärjestelmä perustuu kiinteästi työelämälähtöisyyteen, jossa pyritään vankkaan yhteistyöhön työnantajatahojen, työntekijätahojen ja opetusalan kesken. Opetushallitus on määritellyt vaadittavan ammattitaidon näyttötutkinnon perusteissa. Tutkintotoimikunnat kehittävät ja valvovat näyttötutkintotoimintaa ja pyrkivät varmistamaan tutkintojen tasalaatuisuuden. Jokaiselle tutkintoon hakeutuvalla laaditaan henkilökohtaistettu suunnitelma tutkinnon suorittamiseksi. Vuonna 2007 näyttötutkintoihin osallistui 60 000 henkilöä, kun vuonna 1995 määrä oli 3000. (OPH, Näyttötutkintojärjestelmä, 11.6.2008.) Tästäkin syystä aikuisten toisen asteen koulutusta on tarpeen kehittää ja pohtia näyttötutkintojen sisältöä ja toteutusta sekä tiivistää yhteistyötä työelämän kanssa.

Aikuisten näyttöjen rinnalle on Opetushallituksen määräysten mukaan otettu nuorten ammattiosaamisen näytöt. Nämä kaksi näyttöä sekoitetaan helposti keskenään, kun työpaikoilla saattaa olla yhtä aikaa opiskelijoita, jotka suorittavat samaa tutkintoa eri tavoilla. Suurin ero on näyttöjen arvioinnissa. Näyttötutkintojen arviointi perustuu yksinomaan näyttöön, kun taas ammattiosaamisen näytöt ovat yksi arviointitapa. Ammattiosaamisen näytössä

näyttö ei aina kata koko opintokokonaisuudelta vaadittavaa osaamista. Siinä arvioidaan perustutkinnon opiskelijaa, jota ei vielä voi verrata ammattilaiseen kuten aikuisten näytön suorittajaa. (Lehtinen 2008.)

2. Keskeiset käsitteet

monimuoto-opetus, monimuotoiset oppimisympäristöt, opintojen henkilökohtaistaminen, työssä oppiminen, ongelmaperustainen oppiminen

2.1. Monimuoto-opetus

Monimuoto-opetusta käsittelevä kirjallisuus on pääsääntöisesti peräisin 1990-luvun alkupuolelta. Tuoreimmat lähteet keskittyvät lähes kokonaan verkko-opetuksen käytön kuvaukseen.

Monimuoto-opetuksen lähes synonyyminä käytetään myös käsitettä avoin oppiminen (open learning), joka pitää sisällään etäopetuksen, lähiopetuksen ja erilaiset itsenäisen opiskelun muodot, joiden avulla pyritään vapauttamaan oppimista aika- ja paikkasidonnaisuudesta (Hein & Larna 1992, 25).

Opetusministeriö on määritellyt aikoinaan monimuoto-opetuksen käytännön näkökulmasta: ”Monimuoto- opetuksella tarkoitetaan tietyille kohderyhmälle suunnitelmalliseksi kokonaisuudeksi yhdistettyä lähi- ja etäopetusta, joita tukee opiskelijoiden ohjaus ja neuvonta.” (Opetusministeriö 1989, 1).

Heljä Hätönen painottaa opetuksen, ohjauksen ja opiskelun yhteenkuulumista. Ohjaus on keskeistä monimuoto-opetuksen rakentamisessa.

Lähiopetuksessa opetuksen ja oppimisen välille halutaan välitön, aikaan ja paikkaan nähden samanaikainen yhteys. Siinä toteutuu persoonallisen vuorovaikutuksen ja ryhmädynamiikan mahdollisuus. Parhaimmillaan oppiminen etenee välittömän palautteen ja ryhmäprosessin avulla.

Etäopetuksessa ajan ja paikan rajat murtuvat. Opiskelija työskentelee itseohjautuvasti ja ottaa vastuuta omasta oppimisestaan sovitun aikataulun mukaisesti.

Itseopiskelussa ei ole vuorovaikutusta opettajan ja oppijan välillä. Opiskelija pyrkii hankkimaan perustiedollisia valmiuksia sekä laajentaa ja syventää tietojaan perustavoitteiden ohi ja ulkopuolelle. (Hätönen 1993, 5-6.)

Monimuoto-opetuksen rakentuminen (Hätönen, Koro & Vaherva, 1991)

	Opetus, ohjaus ja opiskelu		
<u>Organisointi</u>	<u>Keskinäinen yhteys</u>	Toteutus <u>Aika ja paikka</u>	<u>Tapa</u>
1. Lähi	Välitön	Samat	Välitön persoonallinen vuorovaikutus
2. Etä	Välineellinen	Sama tai eri aika ja eri paikka	Vuorovaikutteiset välineet ja materiaalit
3. Itse	Puuttuu	Eri aika ja eri paikka	Materiaalit ja välineet

Monimuoto-opiskelu edellyttää opiskelijalta paljon itsekuria, lujaa sitoutumista opiskeluun sekä halukkuutta ja valmiuksia itseohjattuun opiskeluun. Se antaa kuitenkin mahdollisuuden opiskella joustavasti työn ohessa omassa tahdissa. Monimuoto-opiskelu antaa myös mahdollisuuden tiivistää työelämäyhteistyötä.

Opiskelijoilla on mahdollisuus soveltaa lähijaksoilla oppimiaan asioita työhön. Työssäoppiminen ja koulutus voivat tukea toisiaan joustavalla ja tehokkaalla tavalla. (<http://edu.phkk.fi/opiskelu/intope/ohjaava/default.htm>.)

2.2. Monimuotoiset oppimisympäristöt

Puhuttaessa oppimisympäristöstä tarkoitetaan erilaisia oppimista edistäviä paikkoja, tiloja, yhteisöjä tai toimintatapoja. Perinteinen luokkatila on vain yksi oppimisympäristö. Oleellista on, että ympäristö on didaktisesti ja pedagogisesti mielekäs. (Oppimisympäristöt, <http://www.edu.fi>) . Tässä kehittämishankkeessa monimuotoisilla oppimisympäristöillä tarkoitetaan sekä luokkahuonetta ja siellä tapahtuvaa opetusta että työympäristössä tapahtuvaa oppimista, verkko-opiskelua ja erilaisia opetus- ja oppimismenetelmiä.

2.3. Opintojen henkilökohtaistaminen

Toisen asteen koulutuksessa voidaan suorittaa näyttötutkintoina ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Sosiaali- ja terveysalalla näitä ovat esim. lähihoitajan tutkinto, perhepäivähoitajan ammattitutkinto ja koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto.

Opetushallitus on laatinut perusteet näyttötutkintojen henkilökohtaisten opetusohjelmien noudattamiseen ja vaatinut niitä toteutettavaksi 1.1.2006 alkaen. Keskeinen periaate on henkilökohtaistamisen periaate, joka tarkoittaa ”opiskelijan ohjaus-, neuvonta-, opetus- ja tukitoimien asiakaslähtöistä suunnittelua ja toteuttamista”. (Opetushallitus 2005, 2.) Opetushallituksen määräyksessä koulutuksen järjestäjä veloitetaan noudattamaan 1.3.2007 alkaen henkilökohtaistamisen periaatetta: ”Opetushallitus on päättänyt antaa määräyksen näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta” (Opetushallitus 2006).

Käytännössä henkilökohtaistaminen merkitsee sitä, että näyttötutkintoon hakeutujalle annetaan alusta alkaen riittävästi tutkintoon liittyvää neuvontaa ja

ohjausta, selvitetään luotettavien asiakirjojen perusteella hakeutujan osaaminen ja muut lähtökohdat. Selvityksen perusteella hakeutujan osaaminen tunnistetaan ja ehdotetaan tunnustettavaksi. Tunnistamisen perusteella opiskelija ohjataan suoraan tutkinnon tai tutkinnon osien suorittamiseen tai lisäammattitaidon hankkimiseen. (OPH, Määräys henkilökohtaistamisesta, 2006.)

Kun opiskelemaan hakeutuneen osaaminen on tunnistettu, analysoidaan sitä ja verrataan tutkintovaatimuksiin. Opettaja on tutkinnon ja näyttöjen asiantuntija ja opiskelija oman osaamisensa asiantuntija. Jos osaaminen on riittävä jossain tutkinnon osassa, ohjataan opiskelija suoraan näyttöön. Osaaminen voidaan tunnustaa näytössä, jos arvioijat toteavat ammattitaidon vastaavan tutkinnon perusteita. (Gunnar ym., 2004, 13.)

Useimmiten opiskelijoiden tulee osallistua valmistavaan koulutukseen lisäammattitaidon hankkimiseksi. Tutkintoon valmistavaa koulutusta varten on koulutuksen järjestäjän laadittava opetussuunnitelma. Opiskelun henkilökohtaistamista varten laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma ja näyttösuunnitelma, jotka perustuvat ammattitaidon lähtötason kartoitukseen. Tässä ohjauksella on tärkeä merkitys. Opettajan ammatissa ohjaus on keskeinen ja välttämätön työmuoto, jota ilman näyttötutkintojärjestelmän toteuttaminen on mahdotonta. (Gunnar ym., 2004, 16)

Opetushallituksen vuosina 2000–2008 toteuttamassa AiHe-projektissa (Aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen) tavoitteena oli parantaa näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen ja näyttötutkintoiminnan laatua ja vaikuttavuutta henkilökohtaistamisen avulla. AiHe-projektin kautta onnistuttiin luomaan uusia toimintamalleja ja keskusteluyhteyksiä työelämän kanssa. Projektin seurauksena opettajien ohjaajuuden kehittyminen on vahvistunut, oppimisympäristöt ovat laajentuneet ja monimuotoistuneet ja työmenetelmät verkkoympäristössä ovat tuoneet uusia mahdollisuuksia henkilökohtaistamiselle. (AiHe-projektin loppuraportti 2008.)

Mervi Sirviö on selvittänyt Jyväskylän Ammatillisen opettajakorkeakoulun kehittämishankkeessaan (2006) työelämälähtöisen monimuotokoulutuksen ohjauksen henkilökohtaistamista Jyväskylän aikuisopistossa. Selvityksensä perusteella hän näkee työelämälähtöisen monimuoto-opetuksen haasteina mm.:

- rakenteellisten ja työnohjaussellisten valmiuksien jalkautumisen työelämään
- ohjauksen ja sähköisten välineiden käyttöönottoon liittyvän täydennyskoulutuksen saamisen kouluttajalle
- yksilöohjauksen antamisen muiden ohjausmenetelmien ohella
- aktiivisen ja dynaamisen otteen lisäämisen työpaikkoja lähestyttäessä
- ohjausresurssien tarkemman määrittämisen lukujärjestyksen tekovaiheessa
- ohjausresurssien lisäämisen
- ohjauksen suunnitelmallisuuden lisäämisen tukemaan paremmin ohjauksen henkilökohtaistamista
- työelämään perehdyttämiseen panostamisen
- opiskelijoiden erilaiset opiskelutaidot. (Sirviö 2006, 19–21.)

2.4. Työssäoppiminen

Työssäoppiminen on tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin kuuluu opintoja tukevaa työssäoppimista vähintään 20 opintoviikkoa (noin puoli vuotta). Työssäoppiminen on opiskelumenetelmä, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla käytännön työtehtävissä. (Omnia/työssäoppiminen.)

Ammatillisen koulutuksen luonteeseen on aina kuulunut sidos työelämän kanssa milloin tiiviimmin milloin löyhemmin. Tämän vuosituhannen

ammattillisessa koulutuksessa yhtenä painopistealueena on työelämän ja koulutuksen niveltäminen toisiinsa niin että molemmat osapuolet voivat hyötyä tästä yhteistyöstä. Työelämä pyritään rakentamaan sisään ammatillisiin tutkintoihin, ja koulutus pyrkii tukemaan ja kehittämään työelämää. Opiskelijalle työssäoppiminen voi tarjota oppimisympäristöjä, joissa voidaan oppia sellaista, mitä luokkahuoneessa ei voi oppia. Laadukas yhteistyö edellyttää tiivistä yhteistyötä koulutuksen järjestäjien, oppilaitoksen ja työpaikkojen välillä. (Oulujärvi & Perä-Rouhu 2000, 7-11.)

2.5. Ongelmaperustainen oppiminen (Problem-Based Learning, PBL)

Ongelmaperustainen oppiminen on koulutus- ja oppimiskulttuuria uudistava strategia. Sen teoreettinen lähtökohta on kognitiivisessa ja kokemuksellisessa oppimisessa, jossa ryhmässä tapahtuva oppiminen on olennaista.

Ongelmaperustaisessa oppimisympäristössä lähestymistapa on projektikeskeisyys. Oppimisen lähtökohtana ovat työelämästä nousevat kysymykset, ongelmat, joita opiskelijat lähtevät tutkimaan opettajan ohjaamissa tutorryhmissä. (Nummenmaa & Virtanen 2002, 25–32.)

Ongelman parissa työskennellessään opiskelijat saavat mahdollisuuden itse tunnistaa ja etsiä se tieto, joka heidän on omaksuttava voidakseen lähestyä ongelmaa ja rakentaa silta teorian ja todellisuuden välille. Opiskelijat hankkivat itsenäisesti tietoa, joka jaetaan yhteisissä ryhmätapaamisissa eli tutoraaleissa. Yhteis- ja itseopiskelun integroimisesta seuraa esittävän opetuksen, kuten luentojen määrän väheneminen ja omatoimisen tiedonhankinnan lisääntyminen. (Poikela & Poikela 2005, 33–35.)

Ongelmaperustainen pedagogiikka on tuonut uusia näkökulmia oppimiseen ja arviointiin. Oppimisessa korostuu kokemuksen merkitys. Opiskelija nähdään tiedon kontruoijana, ja oppimisympäristö organisoidaan opiskelijakeskeisesti hyödyntäen teknologiaa ja erilaisia tiedonhankintamuotoja. (Nummenmaa & Virtanen 2002, 36–37.)

Perinteiset arviointimenetelmät tarkastelevat opiskelijan oppimista vain yhden arvioijan eli opettajan näkökulmasta, eivätkä ne kerro mitään esim. opiskelijan

vuorovaikutustaidoista. Ongelmaperustaisessa pedagogiikassa prosessiarviointi korostuu tuotosarvioinnin sijaan, ja sen on todettu olevan merkityksellisempää oppijan oppimisen kannalta. Olennaista on opiskelijan aktiivinen osallistuminen arviointiin. Opiskelija on oman oppimisensa asiantuntija itsearviointin kautta. Itsearviointi tarvitsee tuekseen vertaisarviointia, jossa palautetta saadaan muilta oppijoilta. Myös opettajan antama palaute on tärkeää mm. opiskelumotivaation kannalta. (Poikela & Poikela 2005, 150–157.)

Jaana Kovanen on tarkastellut omassa kehittämishankkeessaan PBL-mallin soveltamista hotelli- ja ravintola-alan asiakaspalvelukoulutuksessa. Hänen mukaansa ongelmaperustaisen oppimisen soveltaminen edellyttää opettajalta riittäviä aikaresursseja ohjauksen toteuttamiseen ja hyvää opiskelijatuntemusta, jotta voitaisiin koota toimivat ryhmät. Opiskelijoilta malli edellyttää mm. hyviä yhteistyötaitoja, sitoutumista ja motivaatiota. (Kovanen 2007, 20–21.)

Käytännössä ongelmaperustainen oppiminen rakentuu oppimisprojekteille, joiden lähtökohtana ovat ongelmaskenaariot, jotka voivat olla esim. tapauskuvauksia todellisista työelämätilanteista.

Ongelmaskenaarion ympärille rakentuvan oppimisprosessin vaiheet:

1. Ongelmaskenaario
2. Ideariihi
3. Jäsentäminen
4. Ongelma-alueet
5. Oppimistavoitteet
6. Itsenäinen työskentely
7. Uudelleen käsitteellistäminen
8. Selventäminen

9. Ongelmanratkaisu jatkuu

3. Alan opiskelijoille ja opettajille tehty kysely

3.1. Kyselyn tarkoitus

Kehittämishankettani varten laadin kyselyn, jonka tarkoitus oli kartoittaa opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä monimuoto-opiskelusta ja arvioita erilaisten oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien soveltuvuudesta lähihoitajan koulutukseen ensisijaisesti kasvun tukemisen opintokokonaisuudessa. Kyselyyn vastasi neljä opettajaa ja 18 ensimmäisen vuoden aikuisopiskelijaa.

3.2. Kysely opiskelijoille ja vastaukset (18 kpl)

(vastaukset merkitty punaisella)

MONIMUOTO-OPETUS

1 huonosti, hyvin vähän.....5 erittäin hyvin, hyvin paljon

1. Mitä mielestäsi tarkoittaa monimuoto-opetus?

2. Kuinka hyvin sait etukäteen tietoa monimuoto-opetuksesta?

1	2	3	4	5
1	3	10	4	0

3. Keneltä sait tietoa?

netistä, koulusta, lehdestä, työvoimatoimistosta

4. Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen opiskelussasi on toiminut?

1	2	3	4	5
0	3	3	10	2

Perustele miksi?

5. Kuinka tärkeänä pidät aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen huomioon ottamista opiskelun suunnittelussa?

1	2	3	4	5
0	0	3	6	9

6. Onko opiskelusi sisältänyt verkko-opetusta?

kyllä 4   **ei 3**   **vähän 5**

7. Kuinka hyvin verkko-opetus soveltuu omaan opiskeluusi?

1	2	3	4	5
0	3	5	7	2

8. Kuinka paljon haet tietoa verkosta (Internetistä)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

0   1   2   11   4

9. Kuinka hyvin seuraavat opiskelutavat sopivat sinulle?

- omatoiminen tiedon hankkiminen ja etätehtävien tekeminen

1   2   3   4   5
0   1   6   8   3

- työskentely parin kanssa

1   2   3   4   5
0   3   6   7   2

- työskentely ryhmässä

1   2   3   4   5
0   3   5   8   2

- työskentely verkossa

1   2   3   4   5
0   5   8   5   1

- luentojen kuunteleminen

1	2	3	4	5
0	3	4	8	3

- oppitunnilla keskustelu muiden opiskelijoiden ja opettajien kanssa

1	2	3	4	5
0	0	3	8	7

- työssäoppiminen

1	2	3	4	5
0	1	0	6	11

muut tavat, mitkä?

ammattikirjallisuus, opintokäynnit, vierailevat ammattihenkilöt, tv-dokumentit

10. Toiveita ja ajatuksia

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mielestä aikaisemman koulutuksen ja kokemuksen huomioon ottaminen opiskelun suunnittelussa on erittäin tärkeää.

Opintojen henkilökohtaistaminen on myös toiminut hyvin, joskin joidenkin mielestä työkokemusta ei oltu otettu riittävästi huomioon. Jotkut kokivat myös saamansa informaation sekavaksi ja opettajat kiireisiksi. ”Opettajilla saisi olla enemmän aikaa, kiireellisyys saa opiskelijat välillä raivon partaalle kun asiat selvittämättä.”

Opiskelijat kokivat monipuoliset opiskelutavat hyödyllisiksi. Useimmat opiskelijat olivat saaneet etukäteen ainakin kohtalaisen hyvin tietoa monimuoto-opiskelusta sekä oppilaitoksen että Internetin kautta.

Suurin osa oli myös hahmottanut, mitä monimuoto-opiskelu tarkoittaa. Joidenkin käsitys asiasta oli kuitenkin melko suppea esim. ”opiskelu on teoriaa, keskusteluja, ryhmätöitä ja esimerkkejä suloisessa sekoituksessa”.

Työssäoppimista pidettiin kaikkein merkityksellisimpänä oppimisympäristönä. Myös omatoiminen tiedon hankkiminen etätehtävineen, ryhmätyöskentely ja luentojen seuraaminen sopivat hyvin opiskelijoille. Tärkeimmäksi koettiin keskustelut oppitunnilla muiden opiskelijoiden ja opettajien kanssa.

Verkkotyöskentelyyn suhtauduttiin ristiriitaisesti. Joidenkin mielestä verkkotyöskentely sopii heille kohtalaisesti mutta joillekin melko huonosti. Kuitenkin lähes kaikki vastaajat kertoivat hankkivansa tietoa Internetin kautta, joten tietokone on aikuisopiskelijoillekin tuttu väline.

3.3. Kysely opettajille ja vastaukset (4 kpl)

AMMATILLISEN OPETTAJAKOULUTUKSEN KEHITTÄMISHANKE

Aihe: Lähihoitajaksi monimuoto-opiskelun avulla - Käytännön menetelmiä aikuisten näyttötutkinnon toteuttamiseen

Kysely sosiaali- ja terveysalan opettajille

Mitä aihekokonaisuuksia olet opettanut aikuisopiskelijoille kevään 2008 aikana?

1. Mitä mielestäsi tarkoittaa monimuoto-opetus?
2. Edut?
3. Haitat/esteet?
4. Kuinka opiskelijoille annetaan tietoa ko. opiskelutavasta?
5. Mitä valmiuksia se edellyttää opiskelijalta?
6. Kuinka opettajat suunnittelevat opetusta yhdessä? Vai suunnittelevatko?
7. Verkko-opetuksen haasteet?
8. Kuinka paljon opetuksesi sisältää seuraavia menetelmiä asteikolla 1-5
(1=hyvin vähän, 5=hyvin paljon)

etätehtäviä	1	2	3	4	5
	0	1	2	1	0
parityötä	1	2	3	4	5
	1	1	1	1	0
ryhmätyöskentelyä	1	2	3	4	5
	0	2	0	1	1
verkkotyöskentelyä	1	2	3	4	5

	2	2	0	0	0
luennointia	1	2	3	4	5
	0	2	0	2	0
keskusteluja	1	2	3	4	5
	0	1		2	1
muita menetelmiä	1	2	3	4	5
	0	1	1	1	0

mitä? ***roolipelit, paneelit, draama, vierailut, videot, toiminnalliset harjoitukse***

9. Mikä on näkemyksesi opintojen henkilökohtaistamisesta?

10. Muita ajatuksia

Kaikki kyselyyn vastanneet opettajat ovat toimineet opettajina kasvun tukemisen ja ohjauksen osiossa opettaen kehityspsykologiaa, ammattietiikkaa ja kädentaitoja. Monimuoto-opiskelun etuina opettajat toivat esille sen joustavuuden aikuisten opinnoissa, mahdollisuuden ottaa huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyylit, ”kaikille jotakin”, ja verkkoympäristön käytön tehtävien työstämisessä, ohjaamisessa ja arvioinnissa. Mahdollisina esteinä ja haasteina pidettiin sitä, että opiskelu vaatii opiskelijalta paljon oma-

aloitteisuutta, vahvaa motivaatiota, itseohjautuvuutta ja vastuunottokykyä omasta oppimisestaan. Myös teknisten laitteiden puute ja lukujärjestyksen rajoitteet mainittiin opiskelua hankaloittavina tekijöinä. Opettajien opetusmenetelmien painopisteet poikkesivat melko paljon toisistaan. Kaikki neljä opettajaa kuitenkin käyttävät hyvin paljon keskusteluja opetuksessaan.

Opintojen henkilökohtaistaminen koettiin sinänsä hyvänä asiana, mutta siinä nähtiin vielä kehittämistarvetta. Se edellyttää vielä opettajien yhteisten linjojen hiomista, jotta tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus toteutuisivat. Vaarana koettiin myös liian pitkälle viety yksilölliseen opetukseen ja ohjaukseen päätyminen. Yksi opettaja kuvaili piilevää vaaraa: ”Henkilökohtaistaminen ei saisi johtaa ns. pikakurssituksen kautta näyttöihin ohjaamiseen – tai liian yksioikoiseen ’sähän oot ihan valmis menemään suoraan tutkinnon suorittamis- eli näyttöviikolle’ päätösten tekemiseen.” Pelkona on myös opettajan työajan lisääntyminen, työtehtävien hallinnan hajoaminen ja sen myötä stressin lisääntyminen.

Opiskelijoiden ja opettajien näkemyksistä voisi päätellä, että aikuisopiskelijoille opintojen henkilökohtaistaminen ja monimuoto-opiskelu on joustava mahdollisuus tutkinnon suorittamiseen. Työelämän mukaan ottaminen opintojen suunnitteluun ja toteutukseen on tärkeä ja hyväksi koettu mahdollisuus. Oman työn ohella opiskelu, omalla työpaikalla opiskelu ja työpaikoilla tapahtuva oppiminen ovat olennainen osa näyttötutkinnon suorittamista. Herää kuitenkin kysymys, johtaako suuntaus siihen, että oppimista edistävä vuorovaikutuksellisuus ja ryhmän tuen merkitys häviää, kun valmistavan koulutuksen osuus pienenee opintojen ”räätälöinnin” myötä? Sekä opiskelijat että opettajat pitävät ryhmässä käytyjä keskusteluja tärkeinä oppimisen kannalta. Voiko keskustelu verkossa korvata lähikontaktit luokkaympäristössä?

4. Monimuotoisten oppimisympäristöjen merkityksen pohdintaa

4.1. Hyödyt ja haitat

Monimuoto-opetuksen käytännön hyödyt onnistuneen toteutumisen seurauksena olisivat mm:

- edistää opiskelijan itseohjautuvan oppimisen valmiuksia
- vahvistaa opiskelijan omaehtoisen tiedonhankinnan taitoja
- kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan
- hyödyntää ryhmän merkitystä oppimisessa
- antaa mahdollisuuden hankkia tietoa monipuolisesti yksilöllisiä oppimistaipumuksia hyväksi käyttäen
- antaa opiskelijalle mahdollisuuden opiskella ajasta ja paikasta riippumatta
- antaa oman opettajuuteni kannalta mahdollisuuden irrottautua perinteisestä luokkaopetuksesta
- oppilaitoksen kannalta antaa mahdollisuuden henkilökohtaistamisen huomioon ottamiseen
- antaa mahdollisuuden antoisaan vuorovaikutukseen työelämän kanssa työssäoppimisen kautta

Monimuoto-opetuksen käytännön kompastuskiviä voisivat olla:

- opiskelijoiden heterogeenisuus iän ja valmiuksien suhteen
- ryhmätyöskentelyn onnistuminen päivätyön ja eri paikkakunnilla asumisen vuoksi

- opiskelijoiden itsekurin riittämättömyys
- tasavertainen vastuun jakaminen, kun opiskelijoilla on eritasoiset taidot ja kokemukset sekä itsenäisessä että ryhmätyöskentelyssä
- eri opettajien erilainen motivaatio ja kokemus toimia ohjaajana
- verkkotyöskentelymahdollisuuksien puute (laitteet ja taidot)

Esedun sosiaali- ja terveysalalla monimuoto-opetus on yleisesti käytössä aikuisten näyttökoulutuksessa. Mm. lukuvuonna 2007–2008 oppilaitoksessa opiskeli lähihoitajaksi monimuotoisesti kolme aikuisryhmää, jotka kokoontuivat kolmena iltana viikossa. Opiskelijoilla oli käytössä Moodle-oppimisympäristö. (Kristiina Häkkänen 13.6.2008)

Opintojen henkilökohtaistaminen tapahtuu annettuja määräysten mukaan. Osaamisen tunnistamista varten opiskelijan on näytettävä vaadittavat dokumentit aikaisemmin hankkimastaan osaamisesta. Näitä ovat esim. hygieniapassi, ensiapukortit, tietokoneen käyttäjän kortit ja tutkinto- ja koulutodistukset, joissa on vastaavat ammattitaitovaatimukset. Työkokemuksen ym. osalta suoritetaan arviointi miltä osin opiskelija ohjataan joko tutkinnon osan tai tutkinnon osien suorittamiseen ja miltä osin tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen. (Henkilökohtaistamismääräyksen soveltaminen,3.)

Esedun sosiaali- ja terveysalalla ikäneutraalissa koulutuksessa opiskelijat osallistuvat yleisesti valmistavaan koulutukseen. Lähihoitajien opinnot sisältävät vähintään 80 opintoviikkoa valmistavaa koulutusta. Henkilökohtaistamisen kautta asianmukaiset dokumentit esitettyään, voi opiskelija saada mahdollisuuden suorittaa joko tutkinnon osan tai osia ilman valmistavaa koulutusta.

4.2. Olisiko PBL:stä apua kasvun tukemisen ja ohjauksen opinnoissa?

Yhtenä mahdollisuutena em. etujen saavuttamiseen näen opintojen toteuttamisen ongelmaperustaisen oppimisen keinoin. Sen kautta oppijoiden

valmiudet omatoimiseen itsenäiseen tiedonhankintaan syvenevät, ryhmätyötaidot vahvistuvat, asioiden pohtiminen uusista näkökulmista avartaa ajattelua ja omat aikaisemmat tiedot ja taidot saavat uusia ulottuvuuksia. Se soveltuu erityisesti aikuisten opiskeluun, koska haasteelliset skenaariot nousevat autenttisista ympäristöistä. Oppijoiden aikaisempia kokemuksia voidaan luontevasti ottaa tarkastelun alle. Näin myös voidaan lähentyä työelämää, jolloin koulutus täyttää tehtävänsä tuottamalla hyvää kokemustietoa, jonka varassa työntekijä oppii työssään ja kehittyy ammatissaan (Poikela & Poikela 2005, 31).

Ongelmaperustainen oppiminen asettaa kuitenkin suuria haasteita niin opiskelijoille, opettajille kuin opetussuunnitelmatyöllekin. Opiskelijoiden tulisi olla valmiita omien käsitystensä kyseenalaistamiseen ja ilmiöiden monipuoliseen tarkasteluun. Heidän pitäisi pystyä hankkimaan itsenäisesti uutta tietoa ja käsittelemään sitä rakentavasti uusia näkökulmia etsien yhdessä muiden kanssa. Opettajalta PBL edellyttää totuttujen ajatusmallien ja opetusmenetelmien uudelleen järjestämistä. Opettaja ei olekaan enää tiedon jakaja vaan toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa oppijoiden kanssa enemmän ohjaajan kuin opettajan roolissa. Opetussuunnitelmatyö vaatii laajaa yhteistyötä oppilaitoksen työntekijöiden kesken. Se vaatii myös opettajilta ajattelumallin muutosta, jossa oppimisen lähtökohtana ovat ongelmat eikä oppisisältöjen opettelu. Onnistunut PLB-pedagogiikka ei voi olla vain yksittäisen opettajan yksittäisen oppiaineen rajatun kokonaisuuden työstämistä. Se vaatii yhteistä näkemystä, yhteistä suunnittelua ja yhteistä toteutusta.

Ongelmaperustaisen oppimisen elementtien käyttämistä sosiaali- ja terveysalan aikuisten koulutuksessa kasvun tukemisen ja ohjauksen opetuskokonaisuudessa puoltaa kuitenkin sen tarjoamat mahdollisuudet monimuotoiseen opetukseen ja mahdollisuus käyttää todellisuuteen pohjautuvia tilanteita oppimisen työskentelypohjana. Tutoraalityöskentely sopii mielestäni hyvin aikuisille, jotka eivät voi osallistua päivittäiseen opiskeluun oppilaitoksessa. Itsenäinen tiedon hankinta ja tulosten tarkastelu työelämän arkitilanteissa syventää oppimista. Hankitun tiedon työstäminen yhteisissä

tutoristunnoissa on mahdollista järjestää sopivin aikavälein. Ryhmän merkitys ja kasvokkain käydyt keskustelut korostuvat. Tällaisen vuorovaikutuksellisuuden tärkeys tuli esille myös opettajille ja opiskelijoille tekemissäni kyselyissä.

Esedun sosiaali- ja terveystieteiden opinnoissa ei PBL-menetelmä ole ollut käytössä.

Pitkälle viety henkilökohtaistaminen ja valmistavan koulutuksen supistaminen rajoittavat ongelma- ja projektilähtöisen oppimisen toteuttamista.

Kehittämishankeessani jää ratkaisematta yhtälö, kuinka voidaan yhtä aikaa toteuttaa yksilöllistä opetussuunnitelmaa ja käyttää yhteisöllisyyttä edistämässä oppimista.

4.3. Opiskelu verkossa

Verkkotyöskentely, johon aikuisopiskelijoillakin kyselyn perusteella näyttää olevan valmiuksia, lisää mahdollisuuksia työstää oppimistehtäviä sekä yksilöllisesti että vuorovaikutuksessa niin opettajien kuin toisten opiskelijoidenkin kanssa. Se edellyttää kuitenkin kaikkien osapuolten kouluttamista käyttämään teknisiä laitteita ja oppilaitoksessa käytettävää verkkoympäristöä. Lisäksi kaikilla opiskelijoilla ei ole kotonaan tietokonetta käytössään. Myös tiedonhankinnassa tietokone on verraton väline, joskin valtavan tietomäärän rajaaminen ja seulominen on oma haasteensa niin oppijoille kuin opettajillekin.

Esedun sosiaali- ja terveystieteiden opinnoissa on käytössä Moodle-oppimisympäristö. Sen kautta opiskelijoilla on mahdollisuus työstää yksilö- ja ryhmätehtäviä sekä olla vuorovaikutuksessa opettajien ja muiden ryhmän jäsenten kanssa. Käytännössä sähköinen yhteydenpito ei vielä ole toteutunut kaikkien aikuisryhmien kohdalla.

4.4. Työelämä – merkittävin tulevaisuuden oppimisympäristö?

Työssäoppiminen ja työelämäyhteydet ovat olennainen osa nykypäivän ammatillista kouluttautumista. Opiskelijoiden kokemusten ja odotusten perusteella oman ammattitaidon hioutuminen ja syventäminen tapahtuu nimenomaan työn kautta. Tämä sopii erinomaisesti henkilökohtaistamisen periaatteeseen. Mielestäni se vaatii kuitenkin opiskelijalta sekä kriittistä että nöyrää asennetta. Työssäoppimisestakaan ei löydä mitään uutta, jos toimii ”johan minä osaan kaiken ennestään ja muita paremmin”- asenteella. Työssäoppiminen vaatii myös työpaikkaohjaajalta motivoitunutta asennetta ja riittävästi aikaa paneutua opiskelijan ohjaamiseen. Työpaikkaohjaajan omat tiedot ja taidot saattavat myös tarvita uudistumista ja kertausta. Lisäksi työssäoppimisen ohjaaminen edellyttää sitä, että opettajalla on riittävästi aikaa ja resursseja opiskelijan ohjaamiseen ja yhteistyöhön työelämän kanssa niin henkilökohtaistamisprosessin suunnitteluvaiheessa kuin käytännön harjoittelun aikanakin. Opiskelijat saattavat kokea opettajan kiireisenä ja opettaja puolestaan saattaa kokea riittämättömyyttä, kiirettä ja stressiä, kun oppijan ohjaamiseen varattu aika on riittämätön ja työaika lisääntyy.

Esedun sosiaali- ja terveysalalla yhteistyö työelämän kanssa on perinteisesti ollut tiivistä. Työpaikkojen edustajien kanssa pidetään yhteisiä tapaamisia, pyydetään palautetta työpaikkaohjaajilta ja järjestetään heille koulutusta. Oppilaitoksen kehityssuunta on aikaisempaakin enemmän kohti työelämälähtöisyyttä. Keskustelussa kehitysjohtaja Kristiina Häkkäsen kanssa (13.6.2008) tuli esille, että vaikka yhteistyö on toimivaa, on tavoitteena entistä parempi järjestelmällisyys ja systemaattisuus. Oppilaitokseen on perusteilla neuvottelufoorumi työelämän kanssa.

Tulevaisuudessa aikuiskoulutusjärjestelmän on vastattava yhä enemmän työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin. Työn ohella tapahtuvia koulutusmahdollisuuksia tullaan lisäämään. Aikaisempien opintojen ja työkokemuksen huomioon ottaminen korostuu, ja osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä tullaan edelleenkin kehittämään. (Savola 2008, 4, 13.) Kaikki ammatilliset oppilaitokset ovat tämän haasteen edessä.

Lähihoitajaopiskelijat suorittavat kasvun tukemisen ja ohjauksen opintojen työssäoppimisen ja näytöt pääasiassa päivähoidon yksiköissä. Oppilaitos tarjoaa säännöllisesti koulutusta työpaikkaohjaajille, joiden toivotaan sitoutuvan opiskelijoiden ohjaamiseen ja perehtyvän näyttötutkinnon sisältöihin ja kriteereihin. Todellisuudessa saattaa käydä niin, ettei ohjaaja omien työkiireidensä vuoksi ehdi paneutua riittävästi opiskelijan huomioimiseen. Tulevien lähihoitajien kouluttaminen osaaviksi ammattilaisiksi on sekä koulun että työelämän etu. Siksi ei riitä, että oppilaitos panostaa tiedottamiseen ja kouluttamiseen. Myös työelämän puolella tarvitaan sekä asennemuutosta että taitoa organisoida oppimisympäristö oppimista edistäväksi. Vaikka varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat ikäluokat mahdollisesti pienenevät, tullaan myös päivähoidon sektorilla tarvitsemaan uutta ja osaavaa henkilökuntaa edellisen polven väistyessä eläkkeelle.

Oppilaitoksissa tullaan tulevaisuudessakin tarjoamaan opetusta, mutta monen kohdalla opetus siirtyy työympäristöön yksilöityjen oppimispolkujen myötä. Tulevaisuuden opettajien tulee entistäkin paremmin tuntee työelämän arki ja pysyä ajan tasalla kehityksen virrassa. Työelämän puolella puolestaan on haasteena sitoutua yhteistyöhön oppilaitosten kanssa.

5. Suunnitelma monimuoto-opiskelun toteuttamiseksi

5.1. PBL yhdistämässä lähi- ja etäjaksoja

Kehittämishankkeessa on tarkoituksena pohtia, ongelmaperustaisen oppimisen periaatteiden soveltumista aikuisten lähihoitajaopintoihin. Ongelmaperustaisessa oppimisympäristössä oppimisprosessi etenee projektikeskeisesti, ja siinä yhdistyvät sekä yksilön että ryhmän oppimistarpeet. Oppimisprosessi rakentuu ongelmaskenaarion ympärille. Skenaariosykli on esitetty kohdassa 2.5..

Oppimisprosessi jakautuu ryhmässä tapahtuviin lähijaksoihin, tutoraaleihin ja itsenäisen opiskelun jaksoihin. Prosessin aikana syntyneet ideat jäsenellään ja käsitellään yhdessä, jolloin ryhmän yhteinen toiminta korostuu. Itsenäisesti hankittu tieto ei ole irrallista materiaalia, vaan kaikki hankittu ja koettu tieto tuodaan mukaan yhteiseen pohdintaan. (Nummenmaa & Virtanen, 44-45.) Tällä tavoin ongelmaperustainen opetusympäristö voi olla yhdistämässä luontevalla tavalla yhdessä ja yksin tapahtuvaa oppimista.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa Kasvun tukemisen ja ohjauksen osiossa perehdytään kehityspsykologian kautta ihmisen kehitykseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin, tutustutaan ihmisen psyykkiseen itsesäätelyyn, ryhmän toimintaan liittyviin lainalaisuuksiin ja opetellaan ohjaavan kasvatuksen perusteita (Opetussuunnitelma 2007–2008).

Kyseisen osion tavoitteet ja sisällöt antavat mahdollisuuden lähteä tarkastelemaan oppisisältöjä opiskelijoiden omista kokemuksista ja aikaisemmista tiedoista käsin. Niiden pohjalta syntyvät kysymykset ja työssä kohdatut ongelmat voivat olla lähtökohtana uuden tiedon ja erilaisten ratkaisujen rakentamiseen. Tässä yhteydessä ryhmän merkitys nousee keskeiseksi, koska toisten ryhmän jäsenten jo olemassa olevaa tietoa ja kokemuksia voidaan hyödyntää. Näin oppijoiden ajattelu aktivoituu ja avartuu.

Asioita voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta ja löytää erilaisia tulkintoja ja ratkaisuja ongelmaan.

Koska kyseessä on oman työn ohella opiskelevat aikuiset, tapahtuu ryhmien kokoontuminen opetussuunnitelman ja lukujärjestyksen raamittamien mahdollisuuksien puitteissa. Ryhmäkokoontumisten välissä työtetään oppimistehtäviä hankkimalla itsenäisesti ja mahdollisesti pari- tai ryhmätyönä tietoa, joka jaetaan toisten kanssa ryhmätapaamisissa. Näissä tapaamisissa hankittua tietoa syvennetään, jäsennellään ja tarkastellaan mahdollisesti uusista löydetyistä näkökulmista.

Tapaamisten välissä oppimistehtäviä voidaan käsitellä sähköisesti Moodle-oppimisympäristössä. Sen kautta opettaja voi antaa palautetta ja opiskelija esittää kysymyksiä sekä opettajalle että muille ryhmän jäsenille.

5.2. Työpaikalla oppiminen

Hankittua tietoa voi syventää, soveltaa ja reflektoida työelämäjaksoilla.

Työssäoppimisessa on työpaikkaohjaajalla tärkeä tehtävä ohjata ja arvioida opiskelijan edistymistä. Työpaikkaohjaajan kanssa keskustellessa nousee jälleen uusia näkökulmia käsiteltäviin skenaarioihin. Niin työssäoppimisjaksoilla kuin koko prosessin ajan on tärkeää, että opiskelu etenee annettujen tavoitteiden suuntaisesti. Tavoitteena on, että opiskelija voi valmistavan koulutuksen jälkeen osoittaa osaamisensa tutkintotilaisuudessa siinä määrin, että hänen osaamisensa voidaan tunnustaa ja näyttötutkinnon osa hyväksyä.

Näin opiskelun organisointi lähi-, etä- ja itseopiskelun jaksoihin tuottaa monipuolisen ja käytännön työhön linkittyvän kokonaisuuden. Opiskelijan oppiminen etenee ryhmän tuella itsenäisesti vastuuta omasta oppimisestaan ottaen, ja opiskelu oman työn ohella mahdollistuu.

Opiskelun henkilökohtaistamisen merkitys tämän tyypisessä ongelmaperustaiseen oppimiseen liittyvässä tiedon hankinnassa on mielestäni sekä etu että haitta. Jos tutkinnosta suuri osa jää pois henkilökohtaistamisen

perusteella, jää motivoiva ja muitakin osioita palveleva ryhmäkokemus ohueksi. Toisaalta opiskelijalla, jolla on paljon alan aikaisempaa tietoa ja taitoa, voi olla myös paljon tietoa jaettavaksi muille ryhmän jäsenille niissä valmistavan koulutuksen osissa, joihin hän osallistuu.

Oppimisen rakentuminen monimuotoisten oppimisympäristöjen perustalle, asettaa opettajan uusien haasteiden eteen. Opettajan on pystyttävä toimimaan ohjaajan roolissa ja irrottauduttava ajatuksesta, että hänellä on ainoa oikea tieto, jota voi jakaa opiskelijoille. Tasavertainen ja vuorovaikutteinen työskentely voi kuitenkin olla myös opettajalle ovi oppimisen ja oivalluksen maailmaan. Opettaja on kuitenkin myös asiantuntija, koska hänellä tulee olla vahva ajantasainen tieto opiskeltavasta asiasta. Opettajan tulee myös pystyä käsittelemään opiskelijoiden hankkimaa ja esittämää tietoa kriittisesti ja monipuolisesti. Joka tapauksessa tässä mallissa opettajan keskeinen rooli on toimia ohjaavana tukena ja siten edistää oppijan oppimista.

6. Menetelmän hyödyt ja haasteet

6.1. Opiskelijalle

Aikuisten opiskelu monimuotoisesti mahdollistaa tiedon hankinnan monissa eri ympäristöissä. Koska jokaisella oppijalla on juuri hänelle parhaiten soveltuva tapa oppia, tarjoaa monimuoto-opiskelu jokaiselle jonkin itselle antoisimman tavan omaksua ja soveltaa tietoja ja taitoja. Mahdollisuus suorittaa tutkinto oman työn ohella tuo oppimisen lähelle jokaisen itse elämää arkea ja tilaisuuden hankkia ammatti kohtuullisessa ajassa. Ilman tätä mahdollisuutta ja henkilökohtaistamisen tuomia etuja, moni työntekijä voisi jäädä ilman muodollista pätevyyttä työhönsä ja voisi jäädä vakituisen työsuhteen ulkopuolelle.

Haastetta opiskeluun tuo ennen kaikkea vastuun ottaminen omasta oppimisesta. Aikuisen, ehkä pitkän työuran tehneenä, saattaa olla vaikea löytää uusia ja erilaisia ulottuvuuksia ammattiinsa. Monien aikuisten aikaisemmista opiskelukokemuksista on saattanut kulua jo vuosia, ehkä vuosikymmeniäkin. Menneisiin kokemuksiin saattaa liittyä kielteisiä mielikuvia. Oppimiskäsitykset ja opetusmenetelmät ovat ennen olleet täysin toisenlaisia kuin nykypäivänä, eikä opiskelijan ole helppo irtautua vanhoista mielikuvista. Monelle myös työskenteleminen ryhmässä voi olla uusi ja outo kokemus. Ennen kaikkea monimuoto-opiskelu vaatii vaivannäköä ja kärsivällisyyttä. Tiedon ammentaminen niin tietokoneen pohjattomista varastoista kuin kirjallisuudenkin kautta voidaan kokea työlääksi. Kirjallisten tuotosten laatiminen voi monelle olla lähes ylivoimaisen haasteellinen tehtävä. Opiskelijoiden tekniset taidot saattavat vaihdella ja työskentely verkkoympäristössä voi osoittautua vaikeaksi.

Uskon kuitenkin, että monimuoto-opiskelun mukanaan tuomat hyödyt ovat vahvemmat kuin mahdolliset haitat. Monimuoto-opetus on ollut yleisessä käytössä jo parin vuosikymmenen ajan. Se on ollut kuitenkin enemmän

korkea-asteen kuin ammatillisen perusopetuksen käytössä. Samoin ongelmaperustainen oppiminen on tutumpi yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoille kuin ammattiopistojen oppijoille.

Nyt opiskelemissa olevat aikuiset ovat vielä suurten haasteiden edessä monimuotoisesti opiskellessaan. Seuraavat sukupolvet ovat kuitenkin tottuneet opiskelemaan erilaisissa ympäristöissä. Heille konstruktivismiin perustuvat opiskelumenetelmät ja tietokone rajattomine mahdollisuuksineen ovat osa tavallista arkea. Tuota antoisaa arkea ja oppimisen intoa voidaan tavoitella myös nykyisten aikuisopiskelijoiden kanssa.

6.2. Opettajalle

Monimuotoinen opiskelu erilaisissa ympäristöissä on opettajalle sekä haaste että mahdollisuus. Haasteena se vaatii opettajaa astumaan alas katederilta tiedon jakajan roolista yhteiseen tiedon ammentamiseen ja kyseenalaistamiseen. Opettajan rooli laajenee opettajasta ohjaajaksi ja rinnallakulkijaksi. mahdollisuutena on käyttää monipuolisesti omia vahvuuksia ja tarjota opiskelijalle mahdollisuus omien vahvuksiensa käyttämiseen. Tiivis vuorovaikutus työelämän kanssa antaa opettajalle uusia näkökulmia alan arkeen. Monimuotoisessa opiskelussa juuri työelämä nousee tulevaisuudessa yhä merkityksellisemmäksi oppimisympäristöksi.

Ongelmaperustaiseen oppimiseen pohjautuva opiskelutapa asettaa haasteita paitsi opiskelijalle myös opettajalle. Opettajan on pystyttävä toimimaan aikaisempaa tasavertaisemmassa vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa ja hallittava kuitenkin samalla asiantuntijan rooli. Uuden ja monipuolisen roolin omaksuminen on kuitenkin haasteistaan huolimatta avartavaa ja innostavaa. Parhaassa tapauksessa opettaja samalla oppii oppijoiltaan uusia tietoja ja näkökulmia. Monimuotoiset oppimisympäristöt ja ongelmaperustainen oppiminen haastavat myös opettajat keskenään tiiviiseen yhteistyöhön. Jos PBL-menetelmää käytetään oppilaitoksessa, pitäisi sen olla kaikkien yhteinen asia ja sisältyä oppilaitoksen opetussuunnitelmaan.

6.3. Työelämälle

Oppilaitosten laajentaessa opetustaan monimuotoisiin ympäristöihin, nousee työelämä merkittävään asiantuntijan asemaan. Tässä tilanteessa työelämän edustajat joutuvat miettimään omaa ajan käyttöönsä siitäkkin näkökulmasta, kuinka heillä on mahdollisuus paneutua opiskelijan ohjaamiseen. Onnistunut työelämäyhteistyö voi opiskelijan ja opetushenkilöstön kautta tuoda työpaikalle uutta ja tutkittua tietoa ja taitoa. Opetussuunnitelman henkilökohtaistamisen kautta moni opiskelija suorittaa tutkintoansa omalta työpaikaltaan käsin. Näin opiskelija voi olla siltana oppilaitoksen ja työelämän välillä tuoden kokemuksiaan yhteiseen pohdintaan. Hänellä on myös tilaisuus välittää uutta tietoa työpaikalleen saamansa opetuksen ja vertaiskeskustelujen pohjalta.

Eryteisesti PBL-menetelmän käyttäminen opinnoissa antaa mahdollisuuden tietojen kriittiseen ja monipuoliseen käsittelemiseen, jossa työelämästä nousseita arjen kysymyksiä voidaan yhdessä pohtia uusista näkökulmista käsin.

7. Yhteenveto

7.1. Menetelmä pedagogisena vaihtoehtona

Pedagogisena ratkaisuna monimuotoiset oppimisympäristöt tarjoavat kaikenlaisille oppijoille mahdollisuuden toteuttaa itseään ja hankkia osaamista juuri itselle sopivimmalla tavalla. Aikuisten oppimisprosessissa elämäkokemuksilla ja niiden liittämällä uuteen opittavaan tietoon on keskeinen merkitys. Siksi menetelmät, joissa ammennetaan tietoa työelämäkokemuksista ja työskennellään sekä omatoimisesti että ryhmän tuella, edistävät oppimista. Opettajan toimiminen sekä valmentajana että asiantuntijana tarjoaa hyvän mahdollisuuden syventäviin ja avartaviin keskusteluihin ryhmässä ja tietoverkon kautta. Sosiaali- ja terveystieteille hakeutuu usein sosiaalisesti aktiivisia henkilöitä, joille on luontevaa toimia ryhmässä ja osallistua keskusteluihin. Siitäkin syystä voisi olettaa ongelmaperustaisen oppimisen ja työelämälähtöisen opiskelun johtavan hyviin oppimistuloksiin.

Monet aikuisopiskelijat pitävät luentotyypistä opetusta parhaimpana opiskelumenetelmänä (Aikuiskoulutusneuvoston julkaisu 2008, 16). Myös opiskelijoille tekemäni kyselyn mukaan, luento-opetus koettiin yhtenä hyvänä opetusmenetelmänä. Mielestäni opettajan asiantuntemuksen välittämistä luentomenetelmällä ei tarvitse kokonaan hylätä. Se saattaa olla varsinkin teoreettisen uuden tiedon siirtämisessä hyödyllinen ja tehokas tapa, joka voi joillekin opiskelijoille soveltua paremmin kuin omatoiminen tiedonhankinta.

7.2. Arviointia

Kehittämishankkeeni kuluessa vahvistui käsitys kolmesta keskeisestä asiasta, joiden merkitys kasvaa entisestään tulevaisuuden aikuiskoulutuksessa: yksilölliset opintopolut, työelämäyhteydet sekä yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen merkitys oppimisen edistäjänä. Aikuisten oppimisessa

kaikkiin näihin liittyy opiskelijoiden elämän varrella kokemat tapahtumat, tiedot ja taidot.

Ongelmaperustaisen oppimismallin hyödyt tulevat mielestäni esiin ryhmässä, jonne jokainen voi tuoda omat kokemuksensa ja uudet oivalluksensa työelämästä. Työelämä tarvitsee osajia, joiden tulee perustehtävänsä lisäksi osata hankkia itsenäisesti uutta ajantasaista tietoa, osallistua paitsi suunnitelmien toteuttamiseen myös niiden tekemiseen sekä olla aktiivisia ja päämäärätietoisia tiimensä jäseniä. Tulevaisuudessa työntekijöiltä odotetaan entistäkin vahvempia vuorovaikutustaitoja ja halua kehittää oman työyhteisönsä toimintaa. Työntekijä, joka jo opiskeluaikanaan on tottunut hankkimaan uutta tietoa, kyseenalaistamaan sitä, jakamaan kokemuksiaan muiden kanssa ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, tulee todennäköisesti selviämään hyvin ammattinsa haasteiden keskellä. Oppimisen ja osaamisen polku saattaa olla mutkainen toisenlaiseen toimintatapaan tottuneelle, alhaisen peruskoulutuksen saaneelle aikuiselle, mutta onnistuessaan innostava ja antoisa.

Aikaisemman työkokemuksen huomioon ottaminen yksilöllisten opintoratkaisujen rakentamisessa on toki hyvä ja tärkeä asia ja kuuluu väistämättä olennaisesti tulevaisuuden ammatilliseen koulutukseen. Mielestäni pitkäkään työkokemus ei kuitenkaan välttämättä takaa, että opiskelija on sisäistänyt työelämässä tarvittavan osaamisen. ”Tekniset” taidot saattavat olla hallussa, mutta asennepuolella voi olla hyvinkin paljon opittavaa. Työelämään tulee koko ajan uusia vaatimuksia, joiden hallitseminen ei olekaan itsestään selvää. Olen hiukan huolissani seurannut joidenkin opintonsa aloittavien itseriittoista asennoitumista opiskeluun ”eihän minun tarvitse osallistua juuri mihinkään, kun osaan ja tiedän jo nämä asiat”.

Yksilöllisten opintopolkujen luominen asettaa opettajalle suuria haasteita. Hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän yhteistyötä työelämän edustajien kanssa sekä henkilökohtaistamisen suunnitteluvaiheessa että opintojen edistyessä ja arvioinnin aikana.

Kehittämishankkeen työstäminen oli mielenkiintoinen ja avartava kokemus. Suurimmaksi kompastuskiveksi oli muodostua lähteiden viidakko, sillä aiheeseen liittyvästä materiaalista ja sitä sivuavista tutkimuksista ei todellakaan ollut pulaa. Koen harmillisena, etten tällä hetkellä pääse kokeilemaan tulosten toimivuutta opetustyössä, jossa työskentelen vain sivutoimisesti. Uskon kuitenkin, että oppilaitoksissa, joissa monimuotoiset oppimisympäristöt ovat jo jossain määrin käytössä, on mahdollista laajentaa ja syventää oppimisprosesseja käyttämällä ongelmaperustaisen oppimisen periaatteita. Menetelmän laaja-alainen käyttö edellyttää kuitenkin tiivistä yhteistyötä alan opettajien kesken ja menetelmän ottamista mukaan oppilaitoksen opetussuunnitelmaa laadittaessa. Tämän kehittämishankkeen mukanaan tuoma menetelmä on vasta yksi askel kohti syvällistä oppimistapahtumaa.

LÄHTEET

Aihe-projektin loppuraportti 2008.

Aikuiskoulutuspolitiikka Suomessa 2010-luvun alkuvuosina.
Aikuiskoulutusneuvoston julkaisuja 19/2008. Helsinki.

Avoin oppimisympäristö ja työssäoppiminen. Salpaus-koulutuskeskuksen verkkosivut. Lahti. Luettu 15.8.2008. <http://edu.phkk.fi/opiskelu/intope/ohjaava/default.htm>

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 2006/1720/EY. Elinikäisen oppimisen toimintaohjelma 2007-2013.
<http://europa.eu/scadplus/leg/fi/cha/c11082.htm>

Gunnar, M., Pasanen, H., Pekkanen, M., Räsänen, I. & Vuolle-Salonen M. 2004. Aihe-projekti. Ohjaus näyttötutkinnon ja valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamisessa. Helsinki. Hakapaino Oy.

Hein, I. & Larna, R. (toim.). 1992. Lähellä, kaukana, yksin, yhdessä. Näkökulmia monimuoto-opetukseen. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Hakapaino Oy.

Henkilökohtaistamismääräyksen soveltaminen. Etelä-Savon ammattiopisto. Aikuiskoulutus.

Häkkänen K, haastattelu 13.6.2008

Hätönen, H. 1993. Kuinka suunnittelen ja toteutan monimuoto-opetusta? Helsinki. MJK-instituutti, Dark Oy.

Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Opetus 2000. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kovanen, J. 2007. Asiakaspalvelukoulutusta ongelmälähtöiseen oppimisen (PBL) malliin pohjautuen. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Lehtinen, P. 2008. Artikkel: Ammattiosaamisen näyttöjen toteuttaminen vaatii oppilaitosten ja työelämän yhteistyötä. osaaja.net, No 2 (2008).

Malinen, A. 2000. Väitös: Aikuisten oppiminen vaatii kokemuksen ravistelua. Artikkel Jyväskylän yliopiston Ajankohtaista-sivuilla. 13.3.2008.

Mäkinen, J. 2006. Elinikäisestä työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä. PS-kustannus. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Nummenmaa, A. & Virtanen, J. 2002. Ongelmasta oivallukseen: ongelmaperustainen opetussuunnitelma. Tampere. University Press.

Omia-ammattiopiston verkkosivut. Ammattiopisto. Työssäoppiminen. <http://omnia.fi>

Opetushallituksen määräyksiä henkilökohtaistamisesta. 2005, 2006. <http://www.oph.fi>

Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2008-2011. OPH 31.10.2006.

Opetushallitus. Näyttötutkintojärjestelmä.2008. <http://www.oph.fi>

Oulujärvi, J. & Perä-Rouhu, E. 2000. Oppiminen työelämässä – työssäoppiminen opiskelussa. Koulutuksen ja työelämän yhteistyötä Leonardo da Vinci-projektissa. Helsinki. Opeko. Hakapaino Oy.

Paakkola, E. 1991. Johdatus monimuoto-opetukseen. Ammattikasvatushallitus. Helsinki. Valtion painatuskeskus.

Pohjoismainen aikuisten oppimisen verkosto (NVL). 2007.. Raportti: Tulevaisuuden osaaminen. Tiivistelmä. www.vsy.fi/doc/FramtidensKompetenser_fi.pdf

Poikela, E. & Poikela, S. (toim.). 2005. Ongelmista oppimisen iloa – ongelmaperustaisen pedagogiikan kokeiluja ja kehittämistä. Tampere. Tampere University Press. Vammalan kirjapaino Oy.

Rauste-von Wright, M. 1994. Oppiminen ja koulutus. Porvoo. WSOY.

Savola, M. 2008. Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus – valmistelun periaatelinjaukset ja aikataulu. Ajankohtaisseminaari 6.6.2008. Opetusministeriö.

Sirviö, M. 2006. Työelämälähtöisen monimuoto-koulutuksen ohjauksen henkilökohtaistaminen. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja. Yhteisten ammatillisten opintojen opetussuunnitelma 2007-2008. Etelä-Savon ammattiopisto.

Suortamo, M. & Valli, R. (toim.). 1992. Opettaja opissa, opetuksen monimuotoistaminen. Opetus 2000, Juva. WSOY.

www.edu.fi 2008. Oppimisympäristöt.